

A frankfurti zsarnokság

Több olvasóm szemében alábbi írásom hieroglifa lesz, attól tartok. Neveket kényszerülök leírni, s viselőjükről, mint íróról véleményt mondani, olyanokról, akiről fenti jóhiszemű és a magyar irodalom iránt érdeklődő, sőt azt élvezettel fogyasztó olvasók önhibájukon kívül, sőt mi több, magától értetődően mit sem tudnak, s éppen az a meglepetés számukra, hogy én ezeket itt most, ezzel a mozdulatommal írnak ismerem el. Nagyon sajnálom, kényszerhelyzetben vagyok. Ezeket az urakat és hölgyeket a jelenlegi magyar kultúrpolitika kiválasztottként a magyar irodalom képviselőjében íróként helyezte ki Frankfurtba. Egyébként vannak köztük valódi, sőt jó írók is. A különbségtétel mégis nehéz, mert együtt, egy listán, egyszerre, „fővendégként” képviselik hazánkat, a magyar irodalmat. Egy listán, egy huzamos műsorban szerepelnek, s így a rosszak szükségképpen lehúzzák a jobbakat, s a jókat. Ez már így van ebben a listás – „b” listás, „halál” listás, „VIP”-listás – világban. Sok itt a a VIP-író. Márpedig nem tesz az jót egy országnak, ha írói, akik a világ előtt képviselik, „nagyon fontos személy”-ek. Mert lehet ugyan, hogy helytelenül cselekedett, de a világ mindmáig legmélyebb emberábrázolója, *Tolsztoj Leó* elbujdosva a saját VIP-személyiséggé válása elől, magányosan lelte halálát egy indóház peronján, megtagadva azokat a műveit is, amelyek nagyon híressé tették. Itt ráadásul fordítva áll a dolog a legtöbb esetben: ezek a jelentéktelen személyiségek azt várják a kiállításon való szereplésüktől, hogy fontossá vált írói alakjuk eladja, nemzetközi-nagyminőségűvé emeli ilyen olyan minőségű műveiket. Az írók egyik része, akár hiszi, akár nem, az elmúlt évtizedekben a szocialista korszakban megtanulta, hogy a jelentőssé válás: minden, és jelentőssé lehet válni a leírt mondatok belső erejétől függetlenül is, ha a hatalom úgy akarja. A pénzt a jelentőségre adják. Egyébként a vásárnak, miként minden vásárnak, természetesen ez a célja: eladni a portékát. Még a magyar árut is. Mármost a probléma csak az, hogy magyar-e a kínálat. Magyar-e együtt és külön-külön, pontosabban, hogy a feladó, a kiküldő elfogadhatja-e annak, ami a szállítólevélen fel van tüntetve: „magyar irodalom”. Ezt tárgyaljuk meg alább.

Az árut Budapesten adták fel. A csomagolás és a kiválogatás első műveleteit még ötven évvel ezelőtt – az irodalom életében ez nagy kor! – az *Révai József* végezte el, akit a Rákosi, Gerő, Révai, Farkas

négyesfogat tagjaként a magyar kultúra első moszkvai helytartójaként tartunk számon, s akinek unokájától *Demszky Gábornak* gyermeke született, házasságban. A frankfurti küldemény azonban utódja, *Aczél György* dobozolási technikája nélkül nem lett volna ilyen, amilyen. Az egykori pesti segédszínész, az erősen cionista elfogultságával a kávéházban fülelő, majd a kommunista pártban kikötő, s végül korlátlan hatalmú *Aczél* elfogultsága nélkül a mai küldetési rendelvevényeken az utolsó simításokat elvégző két SZDSZ-es kultuszminiszter munkája nehezebb és körülményesebb lett volna, sőt talán lehetetlen is. De hát ezt ma már látjuk: *Aczél* nélkül nincs SZDSZ. Több magyar elem maradt volna benne a bálában, s ettől nehezebbé vált volna. Magyar maradt volna a *Schwerpunkt*-ja, ahogy Frankfurtban mondják.

Ma az irodalom, ha az írók hagyják – üzletág. Lehet globalizációs, kultúrkereskedelmi, államközi, taktikai és stratégiai, és mindezekkel együtt előmozdíthatja vagy hátráltathatja egy nép kiiktatását az európai kultúra térképéről. Természetesen mindezekkel együtt vagy mindezek ellenére az irodalom és a nemzeti irodalom megismertetése a nagyvilággal, szolgálhatja egy nép megmaradását is, évezredes kultúrájának, jellemének, történelmének, boldogságának és szenvedéseinek felmutatásával. Ez mind lehetőség.

Ha valamely népnek van arra alkalmas irodalma, költészete, regény- és novellairódalma, drámairodalma, amelyet a világ felé fordítva életet, helyet – kegyelmet – kér vagy követel magának, akkor ezt a világ elé teszi egy-egy ilyen kivételes alkalomkor, mint amilyen a Frankfurti Nemzetközi Könyvvásár. Ha nincs, nem teszi. Nekünk van, de nem tesszük.

De ne vágjunk a dolgok elébe. A könyvvásáron való részvétel Magyarország számára mégsem üzleti vállalkozás – legalábbis úgy látszik –, mert a Kulturális Minisztérium egy közhasznú társaságot alapított a kiküldés és ügyintézés céljára, közpénzt fektetve bele, és egyúttal elhárítva az állami beavatkozás vádját. Tehát tisztában van feladata súlyával. Ma már nincsen az íróknak egyetlen egy olyan szövetségük, szövetségük, egyesületük sem, amelyikre rá lehetett volna bízni a kiválogatást. Nincs hazánkban irodalmi élet, ez tény. Az írók sem tudnak egymással közmegegyezni, maguk sem

tudják eldönteni, hogy ki érdemes és ki alkalmas közülük a kiküldésre vagy legalább egy műve kihelyezésre. Ezt a feladatot helyettük a kormánynak kell ellátnia. Minthogy egy-egy mű lefordítása hosszabb időt vesz igénybe, a kiválogatást és a megrendelést már az előző kormány elkezdte. *Fodor Gábor* és *Magyar Bálint*. Így Magyarország képviselőjében az SZDSZ-irodalom, a budapesti zsidó irodalom jelenik meg, túlnyomórészt jellegadóan. A jelenlegi kormány vagy nem tud vagy nem mer, vagy nem is akar ezen változtatni. A közhasznú társaság mossa kezeit, hogy nem közhasznú.

Meglehet ez is igazságtalan így, mert a frankfurti kiállítás magyar anyaga valójában egy folyamat végeredménye. Frankfurtban a magyar irodalom holocaustja történik meg. Révai és Aczél irodalompolitikája, a Világbank számtalan közbelépése, a *Beszélő* elsorvadása, majd újraindulása, a *Magyar Narancs* szellemének felpuffedése, a médiaháború és az előbb írószövetségi elnökké, majd köztársasági elnökké lett *Göncz Árpád* első évében teljesített nyolc amerikai útja, amelyek mindegyikében találkozott a *Lauder-Bromfmann* csoport valamely képviselőjével, és eltúrta, hogy először belőle csináljanak VIP-író, amikor köztársasági elnökként már VIP-ember volt, egy befolyásnak a kétségbevonhatatlan növekedését mutatják, s ez eredményezi a magyar irodalom holocaustját. A frankfurti magyar kiállítás *Göncz Árpád* New York-i bemutatójával kezdődött. Vagyis a dollár befolyásának erőszakosságával és támogatásnak látszó behatolásával. Ezek nélkül az immár legalizált kapcsolatok nélkül a frankfurti felsorakozás lehetett volna magyar is. Igaz, ha a magyar irodalom eleve ragaszkodik ahhoz, hogy magyar szellemiségű könyveket küld a vásárvárosba, az ötvenöt évvel ezelőtt legyőzött Németország kereskedelmi és pénzügyi fővárosába, a kozmopolitizmus európai centrumába, akkor nem valószínű, hogy ma Magyarország a fővendég. Mert *New Yorkból nemcsak Magyarországot irányítják, hanem Németországot is*. Meg kellett érjen a dolog: Budapest a fővendég, dísznek legyen ott a *Die Puszta* is, népe, gondjai azonban maradjanak ott a Sármelléken. A Brüsszeles, New Yorkos Frankfurtba, az örökkön halasztódó csatlakozáshoz a kozmopolita mázzal bevont Budapest kellett. Ott is van, a magyar költők meg írják halálverseiket minden frankfurti remény nélkül, idehaza.

Megint előreszaladtam egy kicsit. Mert ebből meg az következne, hogy a kiállítást egy kényszeredett Németország rendezi egy még eldöntetlen állapotú Magyarországnak, de ez sem egészen így áll. Mert mindkét országban vannak azért írók és mögöttük emberek, akik ezt az egészet ugyanúgy élik meg, mint kommunizmus évtizedeiben, vagyis úgy, hogy ők nincsenek ott. S miként akkor, most is

ez az emberiség reménye. Ez a méltóság. Ez Európa, még a magyar pusztán is.

Ezt a magyar kiállítást a globalizmus rendeztetni németországi közreműködőkkel, a magyarok Európa-érettségének, nemzetköziességének igazolására, pontosabban arra, hogy ha ott van is a *Die Puszta*, maga a nép már nincs ott, mert az a kellemtelen, ázsiai nép már nincs is. „Új nép, másfajta raj” – jelent meg a helyén. Egyelőre csak az irodalomban?

Mindezt elő kellett készíteni. Egy család kilakoltatása is több fokozatban történik. A kenyérkeresőt előbb munkanélkülivé kell tenni, aztán postázni kell neki a fizetési meghagyásokat, pereket kell indítani, és meg is kell nyerni őket, és csak aztán indulhatnak el a végrehajtók – Frankfurtba. *Rényi Péter* vagy *Nagy András* ilyen végrehajtási kilakoltatási rendelvénnyel érkezik a magyar pavilonba: egy magyarnak miattuk otthon kellett maradnia. Mindkettőjükről majd később.

Írónak lenni, magamat írónak tartani, egy bizonyos közegben íróként elismerést nyerni különböző dolog. Erről személyes tapasztalat alapján számolhatok be. Valamikor harmincnyolc, harminckilenc évvel ezelőtt, amikor még nem mertem teljes mértékben írónak tartani magamat, noha már két könyvem is megjelent, mivel azonban gyermek- és kamaszkoromban végigolvastam *Mikszáth Kálmán* mind a száz kötetét, kifejlődött bennem valami természetes gátlás a szó teljes jelentésének magamra vállalása iránt, megjelenvén tehát egy bizonyos közegben, ott akaratom ellenére írónak minősültem. Ezt egyszerűbben is mondhattam volna: kiküldetésben voltunk. De nem Frankfurtban, hanem termelőszövetkezetben. Ott minősültem írónak. Mégpedig hivatalosan és vitán felül. Ahogyan az akkori magyar tévészírodákban minden történt. Majd nyomban utána a sertéstelep és a tehenészet, és ott is... A növénytermesztési részleg ellenben soha nem fogadott be íróként, mert azt soha nem mutatták be, lévén túlságosan széles a gyalog bejáráshoz, hintót pedig nem adtak. Az „*A Rádiótól vagyunk*” című novellámban meg is írtam az esetet még *Mándy Iván* életében, akivel együtt – ő már akkor teljes joggal – minősültünk írónak. Maga a rádió küldött le bennünket tapasztalatgyűjtésre, a dolgozó parasztsággal való megismerkedés céljából, hogy vasárnap délutánonként hitelesebben tudjuk nevetetni a tévészírodaságot és a város népét az akkor legnagyobb hallgatóságú és egyetlen vasárnap délutáni műsorban, a *Kincses Kalendáriumban*. Mert akkor *Kádár-Aczél* elvtársék még nem törölték el a – vasárnapot. S vasárnapra humort, tévészírodaságát, valami költészetfélélet, szépséget kellett szolgáltatni a magyar népnek. Mi

meg ebből éltünk, mert másból nem lehetett. A szépséget néha *Fekete István* szólaltatta meg akkor. Ő sincs kint Frankfurtban. Amikor a titkárnő benyitott az elnökhöz: „az író elvtársak a rádiótól vannak” – akkor mi ki ugyan nem húztuk magunkat, de magabiztosan léptünk be a téveszirodába, ami korábban az uradalmi intézőé volt, és hivatalosan a Magyar Népköztársaság íróinak minősültünk. Anélkül, hogy valaki is a jelenlévők közül egyetlen egy sorunkat olvasta volna. De ezt az élményt és ezt a viszonylatot, noha jellemző a korra, a hatalom és az irodalom kényes viszonyára, most már senki nem viszi ki Frankfurtba meg sehová. Mert Frankfurtban az írók túlnyomó többségükben „az SZDSZ-től vannak”, de *Mándy Iván*, noha lehetne ő is onnan, nincsen köztük. Budapest Mándy Iván nélkül, ki gondolta volna, hogy ez lehetséges.

Ha korábban előreszaladtam, most visszatáncolok. A Frankfurtig megtett úton a magyar írókat nemcsak Révai vaskezű, zsdánovi korbácsmozdulatai, Aczél hazudozásai terelték el, hanem az az évtizedek óta folyó céltudatos szervezőmunka is mögötte, amelyik aztán a Horn–Kuncze kormány kultúrattasé kinevezéseiben, sajtótudósító kihelyezéseiben és magyar intézetvezető kinevezéseiben csúcsozott ki. Évtizedek óta folyik az új, magyarul tanított magyarságkép erőszakos, majdnem kizárólagos terjesztése. Magyarország egyik szellemi felének, magyar részének tudatos bezárása nemcsak a trianoni határok mögé, hanem a szegénység és eszköztelenség karámai közé is. Sárkányeregetés természetesen mindig folyt. Egy-egy mű, egy-egy koncert, egy-egy kitüntetés megesett. Ez Frankfurtban is így van. S akik ezt a gondolatmenetet meg akarják cáfolni, erre fognak hivatkozni, sőt ezekkel a dísznek feleresztettekkel fogják a saját felháborodásukat kifejeztetni. Fodor Gábor és Magyar Bálint csak a betetőzők, a Fidesz-kormány pedig gyenge és gyáva volt ahhoz, hogy ennek a falnak nekirohanjon. Európa már így szokta meg a magyarokat, eszdeészesen. (Pontosabb meghatározás majd a bizonyítás után.)

Van aztán még egy körülmény, amit feltétlenül figyelembe kell venni. Nemzetközi író, sikeres liberál-homoszexuális-hermafrodita-kozmetopolita író nincs meg fenntartó-magyarító-bróker-kritikus, értelmező és hírbehozó nélkül. Mert lehet, jó és nagyszerű az, amit „X-Y” liberális megír. Stílusa is újszerű, szellemes, élvezhetően nyakatekert, vagy szemfüles és élvezetes is lehet, de semmiképpen nem sikeredhet akkorára, hogy tíz más népit, hagyományost, emberábrázolót, jellemalkotót, rendszerkritikust, egyszerűt és középszerűt és természettest kiüssön, nemlétezővé és eladhatatlanná tegyen. Ezeket X és Y túlhangsúlyozásával, *felmagyarozásával*

val a kritikusbróker teszi abszolútummá. *A magyarító együtt fejlődik az SZDSZ-es íróval.* Már a zsenge próbálkozások idején felüvölt. El van ugyanis határozva, hogy rátalál.

Régen a párt csinálta magának a szocialista-realista író, majd kényszerből a többit is megpróbálta, de azoknak a hibáit is meg kellett csinálja és ebbe belegabalyodott. A közönség csak a hibákra vadászott, és csak azokat olvasta. A kritikus-bróker ma ezekből az egykori hibákból indul ki, ezekből fejleszti ki a kommunizmussal szemben ellenállást tanúsító, majd a neoliberalizmusban révbe jutó, egykoron elnyomott, tiltott író arcát, tartását, és ezt tágitja nemzetközivé. De ekkor már nincs egyedül. Ekkor már egy egész intézményhálózat dolgozik az életművön. Az ilyen nagy író gyér számú olvasója aztán már természetesen nem tudja elfogulatlanul magát az író, olvasni, szavalni, mert mindig a brókerek licitjeit hallja, és minden mondatba azt a jelentést olvassa bele, amit a bróker belesulykolt. Amit kell. Amit a kritikus-árfolyammérnök-közgazdász bele-felmagyarozott. Ezt az irodalmi közönséggel azért lehet megcsinálni, mert az egész társadalommal is megcsinálja a globális félre- vagy rátájékoztatás: minden ténynek, történetnek, háborúnak a *jelentését* közlik, azt kell tudomásul venni. Valószínű, hogy éppen irodalmi véleményírányításon kísérletezték ki a globális irányításnak ezt az elengedhetetlen módszert.

Valamit ehhez azonban még hozzá kell tennünk, legalábbis magyar vonatkozásban. A félelemről van szó. A magyar közönség fél ezektől az árfolyammunkásöröktől, mert az egyetemi katedrákon is ezek ülnek, és ha a gyermekük netán irodalmi, bölcsészeti pályán szeretne elindulni, akkor a felvételi vizsgákon is ezeknek a nézeteit, többek között a frankfurti kiállításon is szereplő művekről, pontosabban az egész SZDSZ-irodalomról alkotott véleményét is visszhangoznia kell – a gyerekeknek. Az új meghatározásokat, legyen az háború, NATO vagy regénytechnika, illik elfogadni, mert aki nem fogadja el, az kilóg a sorból, s aki a szélén vagy a végén önállósodik, renitenskedik: az közellenség. Ki van ez találva. Így aztán egynémely tagnak éppen csak meg kell írnia, össze kell irigálnia, íróintézkednie valamit, s az írói nagyság adódik. Hozzá és bele. S így mindenki jól jár. Az olvasni kényszerülő szülők – lányos mamák érettségi és bölcsészeti felvételik idején – csupa nagygyá feltupírozott író, olvasnak, a felfedező örömeivel, a Soros Alapítvány pedig elégedett lehet, mert növekszik a „nyitottság”, és „visszaszorulóban a nacionalizmus”, amit a ki sem adott népiek, a ki sem adott *Németh László* könyvek, *Szabó Dezső* kötetek és egyéb magyar írók iránti gyérülő érdeklődés is mutat. A népiek többségének nincs saját PR-menedzsere, mert magát a

magyar írókat még csak-csak kiadják, de a fölhangsúlyozóját nem tartják el. Kritikus, véleménymondó, véleményformáló csak az Aczél-istállóból kerülhet ki. Jobb állást, jövedelmet csak azoknak a kritikus-brókereknek adnak, akik ezt az irodalmat, színházat, filmet elemzik, tolják fölfelé. Ez összhangban van azzal, ami az egész világon, modern társadalomban is folyik, *nem az a fontos, hogy mi történik, hanem, hogy mi van interpretálva*. Amit a tévé nem mond be, nem mutat meg, az mintha meg sem történt volna. A liberális hegemonia számára fontos előadások, hírek egymás után többször is, több változatban és több formában is nyilvánosságot kapnak, hogy rögzüljenek. A benyomódás vagy idegen szóval az *imprinting* a legfőbb irányítási technika. A Frankfurtba kikatatapultált irodalomnak van imprintingje, minőségétől függetlenül, mert hozzátartozik a liberális hegemonia fenntartásához. S ezen belül is a holocausttéma az első az első között. Ezt az elsőbbséget észrevenni bűn, szóbahozni antiszemitizmus.

Mindaz, ami Frankfurtba készülődve és a frankfurti kiállításon meg fog történni, az Magyarország kozmopolita kiárusításának, magyar jellege megváltoztatásának is egyik állomása, korántsem csak irodalmi kérdés. *A magyar önfeladás és a magyar agónia része*. A magyarság utolsó lehelete, szívdobbanása előtt a magyar látásnak kell kihunynia, az irodalom filmjének kell elszakadnia. A magyar nyelvet felhasználva még aránylag sokáig fognak írni, de egyre kevesebben fognak a magyar életről hiteles képet adni, a magyar emberről gondolkodni, amint magyarként éli meg az életét itt a Kárpát-medencében. A liberális író nem is tudja, nem is akarja beleélni magát a kisember gondjába, akit sodor a történelem, akit megalkuvásra kényszerít az európai szennyes ár, aki fegyvert ragad vagy megalázódik. A magyarságát megélő, azért viaskodó ember legfeljebb egy-két elszánt önkiadásban lesz megírva, *Adynak, Móricznak, Tamási Áronnak, Márainak* nem lesz folytatódása, mert nincs rájuk szükség, késleltetik az utolsó leheletet.

Frankfurtban most a magyarságnak kivételes alkalma nyílnék sorsproblémái bemutatására. Magától értetődik, hogy még ha az sajnos gyér is, mert évtizedekig elnyomták, be kellene mutatnia 1956-os irodalmát, *magát Ötvenhatot*, amint az megjelenik a magyar költészetben, prózában. Ezek a versek, ezek a gyűjtemények, ezek a művek nincsenek ott. A sortüzekről senki nem számol be Frankfurtban, pedig számos jó könyv szól róluk, és több igen jelentős szociográfiai, feltáró írás készült, s vannak tudományos feldolgozások. Volt egy intézet, amelynek az Orbán-kormány most nem adott annyi pénzt, amennyit kért, de ez több éven át jól

kistaffirozva működött, hol van az eredmény? Miről beszélünk Frankfurtban, ha nem arról, ami megtörtént velünk? *A magyar Gulag-irodalom sincs ott, még szemelvények sincsenek belőle*.

Trianonban, 1920-ban az évezred legnagyobb magyar tragédiája következett be. Még ha elfogadjuk is azt az elfogadhatatlan állást, hogy erről a mindenkori politikai hatalom, a kormány csak visszafogottan beszélhet, azt semmiképpen, hogy az irodalom is hallgasson róla. Gazdag Trianon-irodalmunk van, *Dsida Jenő Psalmus Hungaricus*ától kezdve a mai erdélyi írók sokszor kényszerből rejtjeles írásaiig, és a sokszor hivatkozás alapjául szolgáló Nyugat-nemzedékekig, amelynek minden egyes tagja hallatta a hangját az országcsönkítés kérdésében. Frankfurtban nincs kint a magyar tragédia. Mintha a jelenkori orosz irodalmat Szolzsenyicin nélkül állítanák ki. Csak Gorkijjal. Akiről Szolzsenyicin ugyanolyan elítélően szól, mint ahogy e sorok írója a frankfurti üzletről.

Például leírja, hogy hogyan ölt meg Gorkij pusztajóakarattal egy orosz kisleányt. 1929-ben vagy 30-ban vagy 31-ben, amikor már tíz éve állt a Gulag. Elvittek Gorkijt és társait a sarkkörön túli volt kolostorba, az őstáborba. Ezt természetesen a látogatásra felpotemkinizálták. A gyermekeket betanították, hogy kimosakodva, illedelmesen örvendezzenek, de az egyik elszánt és vásott kölyök odavágta a VIP-írónak, hogy minden hazugság, amit lát. Gorkij intézkedett: négy szemközt maradhatott e fiúval, aki mindent elmondott neki. A kivégzéseket, a csúszdát, amin a hullákat leengedik a jeges vízbe, a tetveket és az éhezést, a kínt. Gorkij még a nevét sem jegyezte meg, soha az esetet le nem írta, de egy dácsát kapott és sok pénzt. A fiút másnap kivégezték.

Ilyen szomorú eset már a magyarsággal Frankfurtban nem történhet meg, annak ellenére, hogy Gorkijaink kint vannak.

Gorkij tudott írni, ha akart.

Anemzet olvasóközönsége, értelmisége, kritikája, s a kor íróinak szellemi köztársasága ismer el valakiket íróknak, s ezen belül keveseket nagy vagy a korra különösen jellemző, fontos, lényeges mondanivalóval, stílussal előálló reprezentáns íróknak, másokat közepes vagy rossz íróknak, de azért annak, mignem a dilettánsok és a szélhámosok sorát, a konjunktúrák ügyes meglovaglóit, akik gyakorta üzleti sikereket érnek el, kitagadja. Amiként Platon tette *Az Állam* című munkájában: „– Ezeket mind és a többi tanulni vágyót, mesterséggel bibelődőt, mind filozófusnak hívod? – Dehogyan – mondja erre Platon. – Csak filozófushoz hasonlók. – És kiket gondolsz igaziaknak? – Akik az igazság szemléletét szeretik.” Mi sem természetesebb, hogy ha egy ilyen kivételes alkalom adódik egy elszigetelt nyelvű népnek a

megmutatkozásra, akkor azokat az íróit veszi elő, fordíttatja le világnyelvekre, akik valami lényegeset közölnek erről a népről. Ezzel szemben az SZDSZ-es miniszterek által Berlinbe a Magyar Kultúra Házába kinevezett volt maoista Dalos György – van ki e nevet nem ismeri? – azt csinálta, hogy a saját könyveit fordíttatta le, adatta ki odakint, és most *hat, azaz 6 könyvvel szerepel Frankfurtban, mint magyar író!*

A fideszes kulturális kormányzatnak nem volt ereje, bátorsága, önálló elképzelése, és nem merete leállítani ezt a nyilvánvaló korrupciót. Így megszületik Frankfurtban és meg is jelenik Európa szeme előtt egy új magyar találmány, a szabad demokrata irodalmi korrupció. Ez csak módszerében különbözik az előző, kommunista-bolshevik irodalmi korrupciótól, amelyik a Vörös Hadsereggel együtt érkező tehetségtelen hazaárulókat, moszkovita zsidókat nevezte ki magyar íróknak, és adatta ki hatalmas – eladhatatlan – példányban műveiket, amennyiben most a kormány előbb magát az íróit nevezi ki, hogy el tudja intézni művei kiadását. Most többen várnak el az esedékes írótól: kommunista, volt maoista volta ellenére legyen érdekes, divatos, ordenáré, hazudjon kommerciálisan, burkolja be albaloldalitását, gyűlölje a magyarságot, de ne árulja el magát, úgy romboljon. Illés Bélának csak szép nagy szovjet hazugságokat kellett elmesélnie. Pipázott, füstölt és kedélyeskedett. Mások feljelentéseket is írtak. No, ezek az újak is írnak jelentéseket, amelyekben van hasonló elem. Cikkeket követnek el a nyugati sajtóban, amelyben befeketítik a magyarországi állapotokat, a magyarokat. Íróságuk, pontosabban könyveik megjelenése, színműveik előadása SZDSZ-es voltukhoz, politikai mivoltukhoz van kötve. Ebben nem különböznek Illés Bélától, Hidas Antaltól, aki leírta a következő régi rigmust, mert éppen népi akart lenni: „Gyere rózsám máris – Tele a kalamáris” – ezt ő egy legény és egy leány kútnál való enyelgésének szánta, de a szerkesztő, szegény jó *Kormos István* (Pista, nekem!) szerényen felvilágosította, mint a Móra Kiadó szerkesztője, hogy a kalamáris kicsi és tintát tartanak benne, mire a „költő” hozta az érvényes változatot: „Gyere rózsám, violám, tele már a fiolám!” Mert hosszú moszkvai távolléte alatt ennyire elfelejtett magyarul. De nem felejtett el költőnek lenni. Aból élni, fel-Kossuth-díjazódní. Nagy eredmény, hogy most már Hidas nem szerepel Frankfurtban? Nem. Mert a század egyik ugyan igen keveset, de annál lényegesebbet mondó alkotó költője, a *Szegény Yorick* írója és a zseniális gyermekversek írója, *Kormos István* sem szerepel. Meg sem említődik. A gyermekirodalmat *Csukás* és *Kormos* helyett *Janikovszky Éva* képviseli, aki az ötvenes-hatvanas években is a főnöke volt neki természetesen. A

Janikovszky név az ÁVO annaleseiben szerepel... Félresöprünk mindenkit, aki ér valamit, és kitesszük magunkat a világ elé, és közben elhazudjuk Magyarországot. Határtalanul. No, mert a magyar kiállításnak ez a címe: *Ungarn unbegrenzt*, Magyarország határtalanul.

Ez ugyan németül jól hat, alliteráció, de tartalmilag hazugság. Unbegrenzt hazugság. Mert Magyarország mindent mondhatna magáról a világ könyvkiadásában, csak éppen azt nem, hogy határtalan. Trianoni határai vannak ugyanis, amelyekről most végre szabadon beszélhetne. Az irodalom odaállhatna a politikai hatalom, a kormány elé, és megszólalhatna és szólhatna Tamási Áron, Móra Ferenc, Móricz Zsigmond, Babits Mihály, Szabó Lőrinc, és Szilágyi Domokos, és legalább valami ízelítőt adnánk Szabó Dezsőből, akkor talán határtalanok lehetnénk. Ha elmondanánk, hogy milyen határok közé vagyunk kényszerítve.

A határtalanság szándékos félreértése az, hogy néhány nem Magyarországon alkotó író is kitesznek. Ott lesz *Grendel Lajos*, *Szócs Géza*, *Sütő András*, *Monoszló Dezső* és *Vándor Györgyi*. De nem lesz ott Szilágyi Domokos, nem lesz ott a székelyek fájdalma, görcse, nem lesz ott semmi, ami határtalanul fáj a magyarságnak.

Rajtuk kívül a határtalanságot *Reb Dov Edelstein*: „*Sabbatnachmittage im Obstgarten*” című emlékezése képviseli, valamint *Agata Gordon* „*Roman*” című műve, amit Milena Verlag/Wien adott ki. A hölgy valószínűleg határtalanul külföldi lehet, mert idehaza még soha nem láttam leírva becses nevét. De hát most ő is fővendég. Magyarország képviselőjében. Meglehet persze, hogy javunkra válik, mert rendkívül tehetséges. *Vándor Györgyi* is külföldi, de neki legalább a hangját ismerjük idehaza a Szabad Európa Rádióból, és most már a hazaiból is. A könyve címe alapján az édesapja nevét viselő munkáskórusra emlékezik vissza, és ezzel a munkásmozgalom határtalanságát teszi az asztalra. Az összeállítót nyilván az vezérelte, hogy a munkásmozgalom nem maradhat ki. Nekem meg a munkáskórus nyomán hiányérzetem támad: hol van *Kassák Lajos*? Akkor már. Ugyanott, ahol eddig: a nem moszkovitákat és nem eszdeeszeseket illető feledés homályában. Ilyenkor ő festőnek számít? Ha kiállítást rendeznek, akkor meg írónak?

De hát egy kicsit előreszaladtam. Végzetes az, ami a magyarsággal, Magyarországgal fog történni Frankfurtban? Majdnem az. Sorsuk gyötrelme és néha diadala évszázadok óta irodalmunkban bujkál, s ha Ady felfoghatatlanul sejtelmes képét elfogadjuk, hogy népünk eltévedt lovasként bolyong Európában, a nyeregbe akkor is egy költőt képzelünk. Vagyis az irodalmunkat. Igen, ez sokszor

menedék volt, végső, és az író talán nem is töltötte be azt a szerepet, amit a szembesülés elől menekülő nemzeti tudat ráruházott, mert nem is tölthette be. De mégis, így él Európában egy nemzet, amelyiket az bátorított fel harcolni a világszabadságért, elbukni a bolsevizmus ellen egy eleve képtelen szabadságharcban, különbnek lenni mindenkinél, hogy ott állt, őrt állt mögötte egy nagy magányosság: a magyar költészet, a magyar irodalom. A létküzdelem legsűrűjében a nemzet tudhatta, hogy nincs magában, mert nyelve vigyáz rá. Ez misztika. Legyen. Kölcseyvel, Adyval, Kemény Zsigmonddal, Márai Sándorral. *Márai hiányzik a határtalan magyar Frankfurtból. S ez beszédes tény, gyalázat.*

Elfogadhatatlan. (Elismerem, lehet, hogy ennek technikai okai vannak. Nem lehetett megegyezni a jogokat birtokló Vörösváry Publishinggal, ez viszont nyilván Márai végrendelete szellemében jár el, és ehhez nem adja oda a *Polgárt.*)

A mi önbecsülésünk néhány Márainkban van eltemetve. Ha ilyen alkalom adódik, akkor ezt, az önbecsülésünket illenék kiállítani, és még a kiállításon belül is előretolni. Mert az irodalom és történelem eddig összefonódott. Most ennek vége. A magyar irodalmat privatizálták. Nem lesz több Katona Józsefünk és Csokonaink. Nem lesz több megértett és meg nem értett zsenink, mert a brókerek a zseniből torzót és hülyét csinálnak, ha magyar, a megértésért küzdő tehetségesnek pedig nem lesz ereje küzdeni, mert elfullad a személytelenségben. „Itt a szárnyakat lenyesték...”

A magyar szónak a kezdősebességét nem sikerül megszereznie. A tehetség elé az előtte járó torzó, a megrogyant, nevetségessé lett pályatárs képét állítják. És ma az élethez, a munkához pénz kell. A kapcsolatokhoz is pénz kell, a mozgáshoz is, a világlátáshoz, a tanuláshoz is. Pénzt pedig a magyar tehetség nem kap. Ezután nem lesz, és már ma sincs bebörtönzés, börtönnel való fenyegetés, ÁVO, népbíróság, felakasztás, háborús bűnösség. Erdélyi József-sors, Sinka István-sors, Szabó Lőrinc-sors – hogy csak a legmagyarabbakat említsem – nem fenyeget senkit, de fenyeget állásvesztés, pénztelenség, és mindezek összegezésésként a teljes megkomorodás és a nemzet általi kitaszítás. Mert végül a legjobb indulatú maradék közvélemény is elhiszi legalább azt, hogy a kitaszított: összeférhetetlen. Számúzésre legalább részben jogos. S ettől iszonyúan fél az íróember.

Ezek természetesen nem irodalmi kérdések. Ezen a Golgotán a nemzet halad felfelé. Most csak az irodalmi keresztvivőket írjuk le. Addig, amíg van, s főként, amíg újratermelődik a nemzeti irodalom, ameddig az az évszázadok alatt felhalmozott értékekből, életekből, a lélek is és az energia hullámmzásából újra keletkezik, addig a nemzet él. Akárho-

gyan is, de él. Akik életére törnek, tudják ezt: a keletkezést kell befektetniük, intézményeit elfoglalniuk, a magyar tehetséget önkéntes számúzésre kényszeríteniük.

Előbb másodrendű, értéktelen és meg nem fizetett tevékenységgé kell lesüllyeszteni a magyar közönség számára készülő magyar szellemiségű, magyar tartalmú irodalmat. Első a nemzetközies, a holocaustos, a kozmopolita, amit „nyugaton is kiadnak”, s csak ezután következik, ha egyáltalán következik, a belső piacra írt akármi. Minden áruval így van. S amikor kiderül, hogy a külföldi tej jobb – mert azt reklámozzák –, akkor a magyartarka tehenek fejését abbahagyják, és a magyar gazda eladja a földjét, tehenét az idegeneknek. A magyar tej és a magyar téma így függ össze.

A képernyőt, a színházat, a mikrofont már régebben elfoglalták. El az oktatás nagyobbik részét is. Az irodalom meghódítása a befejező hadmozdulat.

Ha az írók hazudnak vagy félrebeszélnek, a nemzet nem érti önmagát. Ez a nemzet mindig föltöbb kényes volt az irodalmára, a nyelvére. Sokszor túlságosan is, gyakorlati cselekvések helyett is. De ha ezt a kényességét elveszti, vége. Most Frankfurtban megtörténik az első lépés abba az irányba, hogy az íróság egy pénzügyi alátámasztású nemzetközies foglalkozás legyen, amely a nemzeti tudattól függetlenül működik, és nem a magyar sors számára alkot, nem a magyar jövő miatt gyötri magát, nem a sorskérdéseken vívódik, hanem egy kozmopolita piacon árul olyan árut, amiből sok van. Jobb is, rosszabb is, mint ez a magyar termék. Ha Dalos György volt maoista regényhandlél hat ízével lehet ott a piacon, Márai viszont nem kell a *Halotti beszédével*, és nem kell senki, csak az eltájtolt német vásárlói ízlés önjelöltjei, akkor ez semmiképpen nem fogadható el Magyarország képviselőletének.

Háromféle író van jelen a jelenlegi felsorolásban. Azok, akik eleve benne vannak a buliban, mert SZDSZ-esek, és évek, évtizedek óta haszonélvezői ennek a különleges „magyar” helyzetnek, aztán olyan jó magyar írók, akik oda sem figyelve, egy művüket átadták, s vagy látják, mibe rántották bele őket vagy nem, mindenesetre nincs erejük kivonni magukat, talán nem is törődnek vele, írnak tovább, mert a tiltakozás esetleg teljes egzisztenciavesztéssel is járhat, és olyan írói kisegisztenciák, akiknek öröm, bombasiker a listán való szereplés és a hely a kirakatban. Az első csoport két részre tagolódik. Vannak köztük komoly írók, olyanok, akik méltó szinten tudják megírni a saját holocaustproblémájukat, s akik ilyenformán természetesen a magyar irodalom részét alkotják. Azáltal azonban, hogy a

magyar irodalom népi-nemzeti része hiányzik, az ő művük is leértékelődik. Persze csak annak a szemében, aki az egészet látja. De ilyen Frankfurtban nincs.

Gyakran eltúloztuk költészetünk történelmi jelentőségét. A gazdaság, a határok, a háborúk és a történelmi igazságtalanságok sorát véltük elintéztnek egy-egy verssel, ahelyett, hogy mérnöki számításokat készítettünk volna, vagy, hogy hadsereget szerveztünk volna. Versben éltünk, versben harcoltunk, „versben bujdosunk”. S most eljutotunk oda, hogy az a költő, aki ránk hagyta ezt az egész szóképet: „versben bujdosó” – amelyik egy egész értelmiségi nemzedék számára volt kormeghatározás és megtartó magatartási útmutatás, Nagy László, a század egyik nyelvzsenuje: *semmiel, egy sorával sincs jelen a nemzeti pavilonban*. Parasztfiú volt, népi, magyar, nemzedék nőtt fel a nyelvén, a Somló-tövi Pannon báján, a kemény tartásán. Nem kell. Talán a modernebbek, a polgáribbak kellene helyette? *Nemes Nagy Ágnes? Pilinszky János*, akinek a kevés számú remeklései között még német vonatkozású Heidegger-i tömörségű költemények is vannak? Nem! Pilinszky sincs a katalógusban. A „P” betűnél – lexikonszerűen – *Pietsch, Walter* könyvet találjuk: *Reform und Orthodoxies ungarischen Judentum*. Philo, Mainz. Mit tud meg így a világ a fővendégről? Mit fognak írni a magyarság jelenkori irodalmáról a kritikusok, ha Nagy László meg sincsen említve, de Dalos Györgynek hat könyve szerepel az „Ungarn unbegrenzt”-ben? Azt, hogy Magyarország egy kommunista, elzsidósodott, de ugyanakkor antiszemita ország, amelyiknek valamikor volt valamilyen kultúrája és irodalma, de most már az a néhány németül beszélő ember írja a magyaroknak a *romant*, az *essay*-ket, az *Erzählung*-okat, aki – most a helyes címet mondjuk – a „Magyarország pofátlanul” című kiállításon szerepel. Mert a magyar irodalom, mint olyan, arcátlanul megvan hamisítva. A kép, amelyet ez az összeállítás a jelenkori magyar irodalomról alkot, teljességgel hamis. Az az összesítés, amelyik elvállalja, akár csak egyetlen könyvvel is *Rényi Pétert*, a Népszabadság éveken át volt főcenzorát, főhazudóját, a magyarellenség Aczél utáni – vagy előtti – első-második emberét, az gyalázatosan hamis üzenetet küld a magyar irodalomról, a kultúránkról a nagyvilágnak. Mert Rényiinek hatalma volt, de gyűlöletes figuráját a magyar irodalom sohasem fogadta magába, és ha most neki mégis van lehetősége *Erinnerungen*-jával (Emlékiratok) a magyar pavilonban díszlelni, *Németh Lászlóról* pedig egy szó sem esik, és nincs egy könyve sem ott, akkor az egész nem más, mint egy pitiáner hamisítás. Ezt, a magyar kormány, ha az, aminek tartja magát és amit hirdet is magáról – hogy nemzeti liberális, egyszerűen nem vállalhatja el.

Rényi szerepeltetése, arculcsapása 1956-nak, az egész rendszerváltásnak, a bebörtönzött magyar íróknak és mindenkinek, aki jó szándékkal tollat vett a kezébe.

Ötvenhat pedig nem volt, mármint Frankfurtban. Igaz, a magyar irodalomnak nagy adóssága 1956 méltó feldolgozása, az azonban képtelenség, hogy ezen a kiállításon egyetlen egy olyan könyv sincs, amelyik erről legalább hírt adna. Ötvenhat helyett azonban van Auschwitz, szakadásig. Ezek között *Kertész Imre* írásai, amelyeknek fő és szinte kizárólagos témája ez.

Ő hét könyvvel szerepel. Nadas Péter pedig nyolccal. Ezek közül egyik fotóalbum. Kétségtelen, hogy Nadas és Kertész könyveit előszeretettel adják ki a német kiadók, ők Márton Lászlóval együtt, aki már német nyelven is írt egy könyvet, szinte német íróknak számítanak. *Márton László* azonban, noha ő az egész rendezvény fő szószólója, avatott német szakos, aki *Kleistet* fordított és lefordította a *Faust I. részét*, tehát a német irodalom avatott ismerője. *Sokoldalú és termékeny író, s csak egyetlen könyvvel feszeget a platzon*. Ez nyilván szándékos szerénység a részéről, amit meg kell becsülni. Sajnos az ő műveit eddig még nem ismertem meg, de mulasztásomat pótolni fogom. A zsidó témától valószínűleg ő sem idegenkedik. Erről a *Jakób Wundschitz igaz története* című, a Zsolnay Kiadónál megjelent műve tanúskodik.

Kőbányai János; a Múlt és Jövő című hazai zsidó folyóirat főszerkesztője is nyilvánvalóan ebben a témában szólal meg, de ő is csak egy könyvvel szerepel, mert csak egy van neki. Exodusroman. Eörsi István két könyvével szerepel, *Göncz Árpád* eggyel, *Heller Ágnes* eggyel, *Hegedűs Géza* eggyel, *Kertész Ákos* eggyel, *Janikovszky Éva* egy gyerekkönyvvel, *Déry Tibor* a *Nikivel*, *Bodor Pál!* – mint író, eggyel, *Berkovits György* egy esszékötettel, *Konrád György* két könyvével, *Molnár Miklós*, az emigrált reformkommunista egy történelmi tanulmányával Svájcból, s a sort *Zsolt Béla* könyve zárja, akinek *Kilenc koffer* című régi regényét feltétlenül ki kellett tenni ebbe a kirakatba, hogy a legmilitánsabb magyar zsidó író, a negyvenöt-negyvenhatban bosszúért lihegők egyik vezéralakja nehogy kimaradjon. Mert amelyik sor *Balázs Bélával* kezdődik, annak *Zsolt Bélára* kell végződnie, és ez a sor *Balázs Béla* leveleivel kezdődik. Naná!

Készítsünk egy kis statisztikát. A kiállítás tervezett kiállítási jegyzékében, kiadási tervében, a szervezők által vállalt írók és művek közül óvatos számítás szerint, csak a könyvek címe, a szerzők neve, eddigi munkássága, önvallomásai és ismert álláspontjai – és álláspontváltozásai szerint – a száz-tizenkét felsorolt cím közül ötvennégy tartozik az

SZDSZ-es, illetve vállaltan zsidó – Kőbányai-körbe, és szólaltatja meg a holocaust témáját, vagy helyez műve középpontjába valamilyen ebbe a körbe tartozó problémát, konfliktust, főszereplőt. Ilyenformán Magyarország megjelenése elbillen. Magyarországot egyik kétségtelenül fontos társadalmi, közösségi, etnikai kérdésének túlhangsúlyozásával jelenítik meg Frankfurtban. Azt üzenik vele, hogy a magyarságnak és a magyar irodalomnak ez a fő gondja. Miközben volt ötvenhat és volt rendszer-váltás, és voltak sortüzek és volt padláslesöprés, elpusztult a magyar falu, és pusztulóban, elfogyóban van az egész nép, és mondjuk, de igazán csak véletlenül; született egy magyar drámai irodalom – Sarkaditól Páskándiig.

Hubay Miklós magyar drámaíró, aki egész életét a magyar drámának, a feltámasztásának, a magyarázásának, a világ előtti propagálásának szentelte, egy könyvvel lesz jelen. Neve azonban a prózai munkát közreadók sorában szerepel.

A drámát egy Nagy András nevű ember monodráma képviseli, amelyet a *Theather 695*-ben adnak majd elő. A darab címe *Alma Mahler*. Hogy ez az Alma Mahler a pesti opera volt német zsidó direktorának lánya vagy felesége, nem tudjuk. *Dina Draeger* fogja elmondani e hölgyet. Aztán lesz egy másik hasonló tőről fakadó produkció is a háromszámjegyű színházban. A frankfurti Goethe Egyetem és a Magyar Színház és Filmművészeti Akadémia közösen tart egy Lukács György és Szondi Péter megnyilvánulást, látványpékséget, budapesties (Budapesti Iskola) látványpászkasütést ugyanennek a Nagy Andrásnak elővezetésében és Lehmann professzor betanításában. Ezt több német városban is előadják. Itt lesz budapesti pszichológia és moszkvai-budapesti esztétika bőven, már ahogy Georg Lukácstól megszoktuk. Már aki megszokta. Ez van kint, mint magyar dráma. Nagy András egy kiterjedt színházi, színházi-bróker család sarja. Nagy Adorján, az 50-es évek Színművészeti Főiskolájának *Dóri bácsi*ja feljelentésekkel kezdte 45-ben, fia, Nagy Péter akadémikus lett, Aczél legbenső köréhez tartozott, ez a fiatal Nagy – a rokonsági fokot nem ismerem – drámaíró lett. Lukács és a budapesti lélektani iskola jegyében. Frankfurtba ez kell?

Ez nem véletlen billenés, itt most valamit félretoltak. Leírtak és kirekesztettek. igen, pontosan a *Kirekesztők* című könyv szerkesztőinek szelleme rendezte meg ezt a kiállítást, hozta össze ezt a névsort, amelybe Rényi belefér és *Cseres Tibor* nem.

Konrád, Kornis, Janikovszky, Kőbányai, Nagy András, a frankfurti magyar kiállítás azt üzeni, hogy most ez a magyar irodalom fővonala. De ez hazugság.

Hiába jelenik meg *Die Puszt*a című művével – *A Puszták népe* – *Illyés*, hiába egy verseskönyvvel Csoóri, két könyvvel *Mészöly Miklós*, akit valamikor cégérnek használtak, hiába hozzák *Hamoas Béla*t egyetlen művével, *Kosztolányit* kettővel, *Mikes Kelemen* és *Móricz Zsigmond*ot eggyel-eggyel, és a kitűnő *Krasznahorkai László*t is egy regénnyel, Rényi jelenléte, *Benedek István Gábor* szereplése, és a mindenekelőtt *Dalos György* hat könyve végtelenül büdössé teszi ezt az egész kiállítási vircsaftot. Ha azt a néhány egykönyves díszgojt nem tolnák maguk előtt, akkor át lehetne festeni a cégért, és az egyik sajtósági könyv címe alapján lehetne elnevezni a magyar pavilont. Kint lesz ugyanis az ózlagban *Haber Péter: Das jüdische Budapest* című műve, amelyet a frankfurti *Jüdischer Verlag* adott ki. Ez esetben semmi kifogásunk nem volna az egész kiállítási céccó ellen, legfeljebb anyagi. Mert természetesen a számlát a magyar költségvetés állja.

Legközelebb, ha lesz még ilyen, a *Die Puszt*a már bizonyosan nem lesz kiállítva, az *Egy mondat a zsarnokságról*t pedig fordítási nehézségek miatt nem veszik számba. Milyen zsarnokságról beszél ez?

*

Ungarn unbegrenzt
UNGARISCHE AUTOREN AUF DER BUCH-
MESSE 1999

PROSA

Attila Bartis, Károly D. Balla, *István Gábor Benedek*, Éva Berniczky, Ádám Bodor, Pál Bodor, László Csiba, György Dalos, László Darvasi, Mária Ember, *István Eörsi*, Péter Esterházy, György Ferdinándy, Tibor Fischer, Zsuzsa Forgács, László Garaczi, Ágnes Gergely, Agáta Gordon, Gábor Görgey, Lajos Grendel, Tibor Gyurkovics, Árpád Göncz, Győző Határ, Róbert Hász, János Háty, Attila Hazai, Katalin Horányi, Miklós Hubay, Éva Janikovszky, Anna Jókai, László Kemenes Géfin, Imre Kertész, Ephraim Kishon, György Konrád, Mihály Kornis, János Kőbányai, László Krasznahorkai, Ágota Kristóf, Zsolt Láng, Menyhért Lakatos, Péter Lengyel, László Márton, Miklós Mészöly, Dezső Monoszló, Terézia Mora, Péter Nádas, Gábor Németh, Pál Salamon, Iván Sándor, György Spiró, András Sütő, Magda Szabó, Gábor T. Szántó, István Szilágyi, Sándor Tar, Ferenc Temesi, Imre Török, Miklós Vámos, Györgyi Vándor, Zsuzsa Vathy, Imre Wirth, Pál Závada, Zoltán Zemplényi, Péter Zilahy

LYRIK

Zsófia Balla, Alpár Bujdosó, Sándor Csoóri, György Faludy, Vera Filó, György Gömöri, András Imreh, Ferenc Juhász, Orsolya Kalász, Orsolya Karafiath, Endre Kukorelly, Ferenc András Kovács, Katalin Ladik, Aladár Lászlóffy, Katalin Mezey, Ottó Orbán, Imre Oravecz, András Petőcz, György Petri,

Zsuzsa Rakovszky, Péter Rácz, Ágnes Rapai, György Somlyó, Gábor Schein, Ferenc Szíjj, Endre Szkárosi, Géza Szócs, Dezső Tandori, Sándor Tatar, Ottó Tolnai, János Térey, Krisztina Tóth, Tibor Zalán

ESSAYISTIK, LITERATURWISSENSCHAFT, PHILOSOPHIE

Eszter Babarczy, Béla Bacsó, Péter Balassa, Árpád Bernáth, Gyula Borbándi, István Borzsák, Zsolt Farkas, István M. Fehér, László F. Földényi, Miklós Györffy, Endre Hárs, Ágnes Heller, Ernő Kulcsár Szabó, Mihály Szegedy-Maszák, Béla Pomogáts, János Szávai, Ákos Szilágyi, Péter Szirák, Károly Vajda, Julianna Wernitzer

ÜBERSETZUNGEN

Richard Aczél, György Buda, Mária Csollány, Wilhelm Droste, Zsuzsanna Gahse, Hildegard Grosche, Eva Haldimann, Paul Kárpáti, Christina Kunze, Ágnes Relle, Irene Rübberdt, Hans-Henning Paetzke, Christian Polzin, András Sándor, Ivan Sanders, Hans Skirecki, William Jay Smith, Márta Szépfalussy-Wanner, Mark Thomas, Éva Zádor

GESCHICHTE, SOZIALWISSENSCHAFTEN

Ferenc Glatz, Csaba Gombár, Csaba Gy. Kiss, Elemér Hankiss, László Kósa, John Lukács, Ignác Romsics, Zsolt Szabó, Mária Schmidt, Krisztián Ungváry

Die Zugehörigkeit zu Europa war für die ungarische Kultur niemals in Frage gestellt. Die erste moderne Literaturzeitschrift trug den symbolträchtigen Namen „Nyugat“ (Westen) -eine geographische Selbstdefinition. Endre Ady, Mihály Babits, Dezső Kosztolányi und andere große Autoren orientierten sich eindeutig an den europäischen Werten, ohne jedoch die ungarische Tradition zu vernachlässigen. Béla Bartók sammelte Volkslieder und schuf eine moderne Musik. József Rippl-Rónais Oeuvre war der zeitgenössischen französischen Malerei ebenbürtig und die Budapester psychoanalytische Schule von Sándor Ferenczi war direkt mit Sigmund Freud verbunden.

(Az magyar kultúra számára az Európához való tartozás sohasem volt kérdéses. A jelképesen *Nyugat* nevet viselő, első modern irodalmi folyóirat földrajzi önmeghatározás. Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső és más nagy szerzők egyértelműen európai értékeket vallottak, anélkül azonban, hogy a magyar hagyományt elhanyagolták volna. Bartók Béla népdalokat gyűjtött és modern zenét teremtett. Rippl-Rónai József munkássága a kortárs francia festészettel egyenrangú volt, és Ferenczi Sándor budapesti pszichoanalitikai iskolája Sigmund Freuddal állt közvetlen kapcsolatban.)

Ungarn unbegrenzt

GEPLANTE NEUVERÖFFENTLICHUNGEN

- Balázs, Béla: Briefe Arsenal, Berlin.
Bartis, Attila: Spaziergang Roman. Suhrkamp
Bartók, Béla: Tanzsuite. Balassi, Budapest.
Benedek, István Gábor: Das verbrannte Photo. Erzählungen. Tibor Schäfer Verlag.
Berkovits, György: Briefe am Jahrtausende. Essay. Tibor Schäfer Verlag
Bodor, Ádám: Der Besuch des Erzbischofs. Roman. Amman Verlag.
Bodor, Pál: Die Schweizer Villa. Roman. Oberbaum Verlag.
Boros, Lajos: Farbthematization in der Malerei, Nicolai Verlag, Berlin
Csoóri, Sándor: Feuerschatten. Gedichte. Wespennest Verlag, Wien.
Dalos, György (Hrsg.): Königreich am Rande. Erzählungen Wilhelm Heyne Verlag.
Dalos, György (Hrsg.): Ungarn vom Montag bis Freitag. Erzählungen Suhrkamp.
Dalos, György (Hrsg.): Wespennest – Sondernummer Ungarn.
Dalos, György: Der Gottsucher. roman. Insel.
Dalos, György. Die Beschneidung, Suhrkamp, „Ungarisches Jahrhundert“
Dalos, György: Olga. Pasternaks Liebe. EVA.
Déry, Tibor: Niki. Eine Erzählung. Arsenal, Berlin.
Edelstein, Reb Dov: Schabbatnachmittage im Obstgarten. Erinnerungen. Böhlau, Wien.
Eörsi, István: Hiobs-Proben Bühnenstücke. Verlag der Autoren, Frankfurt.
Eörsi, István: Hiob-Variationen. Reisende im Niemandsland. Wieser Verlag, Klagenfurt.
Esterházy, Péter: Essays. Residenz, Salzburg.
Fodor, Géza: Das hoffnungslose Meisterwerk. Vier Essays. Junghaus Verlag.
Földényi, F. László: Kleist im Netz der Worte. Essay. Matthes/Seitz.
Földényi, F. László: Kunstalbum. Essay. Matthes/Seitz.
Füle, Lajos: Essays. Böhlau, Wien
Gahse, Zsuzsanna: Die Avarin. Erzählung. EVA.
Galgóczy, Erzsébet: Eine andere Liebe. Suhrkamp. „Ungarisches Jahrhundert“
Garaczi, László: Erzählungen. Droschl, Graz.
Gelléri, Andor Endre: Budapest. Roman. Bibliothek Suhrkamp.
Göncz, Árpád: Sandalenträger. Roman. Aufbau.
Gordon, Agáta: Roman. Milena Verlag, Wien.
Gyurkó, Andrea (Hrsg.): Anthologie Ungarischer Roma-Dichter. Wieser Verlag, Klagenfurt.
Hamvas, Béla: Silentium. Essays. Marthescu, Hamburg.
Hász, Róbert: Garten des Diogenes. Roman. Rowohlt Berlin.

- Hazai, Attila: Schizo Budapest. Roman. Tibor Schäfer Verlag.
- Hegedűs, Géza: Ungarische Jahrhunderte. Essays. Magvető/edition quintessenz.
- Heller, Ágnes: Der radfahrende Affe. Erinnerungen. Philo Verlag, Mainz.
- Horányi, Katalin: Zeitstörung. roman. Ullstein.
- Illyés, Gyula: Die Puszta. Suhrkamp. „Ungarisches Jahrhundert“
- Janikoszvky, Éva: Große dürfen alles! Kinderbuch. Móra Verlag, Budapest.
- Kalász, Márton: Dunkle Wunde. Gedichte. Orpheus, Budapest
- Kalász, Orsolya (Hrsg.): Budapest Szenen. Lyrische Anthologie. Dumont.
- Kerényi, Grácia: Mein Auschwitz, Erinnerungen. Arsenal, Berlin.
- Kertész, Ákos: Der Preis des Haßes. Krimi. Das Neue Berlin.
- Kertész, Imre: Der Fiasko. Roman. (hardcover) Rowohlt.
- Kertész, Imre: Galereentagebuch. (hardcover) Rowohlt.
- Kertész, Imre: Jemand anderer (hardcover) Rowohlt.
- Kertész, Imre: Kaddisch für ein ungeborenes Kind (paperback) Rowohlt.
- Kertész, Imre: Roman eines Schiecksallosen (hardcover) Rowohlt.
- Kertész, Imre: Roman eines Schicksallosen (paperback) Rowohlt.
- Klammer, Angelica (Hrsg.): Was für Péter? Über Péter Esterházy. Residenz.
- Kósbányai, János: Exodusroman. Wespennest, Wien.
- Konrád, György: Gartenfest. „Ungarisches Jahrhundert“
- Konrád, György: Nachlaß. Roman. Suhrkamp.
- Kornis, Mihály: Sonnenbuch. Roman. Rowohlt Berlin.
- Kosztolányi, Dezső: Anna Édes. Roman. Aufbau Taschenbuch.
- Kosztolányi, Dezső: Goldene Drache. Roman. Magvető/edition quintessenz.
- Krasznahorkai, László: Roman. Amman.
- Kristó, Gyula/Makk, Ferenc: Könige der Árpád-Dynastie. Tibor Schäfer Verlag.
- Krúdy, Gyula: Die rote Postkutsche. Suhrkamp. „Ungarisches Jahrhundert“.
- Krúdy, Gyula: In meinem glücklichen Manne-salter Roman, dtv.
- Kubinyi, András: Matthias Corvinus. Monographie. Tibor Schäfer Verlag.
- Kukorelly, Endre: Rede und Regel. Aufsätze. Suhrkamp
- Lakatos, Menyhért: Märchen der langen Nächte. Roma-Märchen Wieser Verlag, Klagenfurt.
- Márton, László: Die wahre Geschichte des Jakob Wunschfitz. Roman. Zsolnay
- Mészöly, Miklós: Märchen Sanssouci.
- Mészöly, Miklós: Rückblenden. Suhrkamp. „Ungarisches Jahrhundert“.
- Mikes, Kelemen: Briefe aus der Türkei. Insel. Leipzig.
- Molnár, Ferenc: Vormittage eines Redakteurs. Erzählungen. Eulenspiegel Verlag.
- Molnár, Miklós: Die Geschichte Ungarns. Krämer Verlag, Hamburg.
- Monoszló, Dezső: Flucht aus Sodoma. Atelier, Wien.
- Mora, Terézia: Erzählungen. Rowohlt Reinbeck.
- Móricz, Zsigmond: Die Verwandten. Suhrkamp. „Ungarisches Jahrhundert“
- Nádas, Péter: Buch der Erinnerungen (hardcover), Rowohlt.
- Nádas, Péter: Der Lebenshufer (hardcover), Rowohlt.
- Nádas, Péter: Der Lebensläufer (paperback), Rowohlt.
- Nádas, Péter: Die schöne Geschichte der Photographie. Roman. Rowohlt Berlin.
- Nádas, Péter: Ende eines Familienromans (paperback), Rowohlt.
- Nádas, Péter: Fotoalbum. Steidl. Nádas, Péter: Minotaurus (hardcover), Rowohlt.
- Nádas, Péter: Über himmlische und irdische Liebe (hardcover), Rowohlt.
- Nádas, Péter: Über himmlische und irdische Liebe (paperback) Rowohlt.
- Nagy, Ilona: Bauernbibel. Osiris, Budapest.
- Pap, Károly: Azarel. Corvina, Budapest.
- Petőcz, András: Lobgesang des Meeres. Gedichte. Orpheus Verlag.
- Pietsch, Walter: Reform und Orthodoxies ungarischen Judentum. Philo, Mainz.
- Radnóti, Miklós: Letzte Gedichte: Gutke Verlag, Köln.
- Rácz, Péter: Selbstbild. Gedichte. Wolfbach, Zürich.
- Rapai, Ágnes: Gedichte, orte verlag.
- Relle, Ágnes (Hrsg.): Horen, Sondernummer
- Rényi, Péter: Erinnerungen. edition ost.
- Romhányi, István: Bilanz 1989/1999 – Interviews – edition quintessenz.
- Schlosser, Christine: Ungarischen Erzähler aus den Nachbarländer. Wieser
- Szabó, Magda: Die Tür. Suhrkamp. „Ungarisches Jahrhundert“.
- Szántó, T. Gábor: Erzählung. Magvető/edition quintessenz.
- Szócs, Géza: Gedichte. Frankfurter Verlagsanstalt.

Szűcs, Jenő: Die Entstehung des ungarischen Nationalbewußtseins. Tibor Schäfer Verlag.

Tám-Tüskés: Die sakrale Tradition der Ungarn-deutschen. Pro Pannonia.

Tandori, Dezső: Ungarische Volksmärchen (Übersetzung), Grimm Verlag, Szeged.

Tar, Sándor: Graube Taube. Roman. Eichborn.

Tar, Sándor: Ein Bier für mein Pferd. Erzählungen. Volk und Welt.

Ungváry, Krisztián: Der Sturm von Budapest. Verlag der Wehrwissenschaften.

Vándor, Györgyi: Mehr als eine Stimme im Chor. Erinnerungen. Ullstein.

Wathy, Zsuzsa: Wir blicken auf das Schöne. Novellen. Argon Verlag

Wieser, Margot (Hrsg.): Wahlbekanntschaften. Öst ung. lit. Beziehungen. Zsolnay, Wien.

Wirth, Imre: Roman. (Neuaufgabe.) Volk und Welt, Berlin

Zalán, Tibor: ...und einige aquarelle.. Gedichte. Alkyion Verlag.

Zemlényi, Zoltán: Hopparesimi! Roman. Biograph Verlag, Lansch (Schweiz)

Zsolt, Béla: Neun Koffer. Roman. Neue Kritik, Frankfurt.

Im Theater 695 wird Alma, das Monodrama von András Nagy über Alma Mahler, mit Dina Draeges und in der Regie von Ludwig Wüst in Deutschland erstaufgeführt. Die Premiere findet am 08. Oktober 1999 um 19.30 Uhr statt. Am 3. November 1999 wird im Theater 695 außerdem eine Gemeinschaftsarbeit der Studenten der Frankfurter Goethe Universität und der Budapester Akademie für Theater-Filmkunst zu Georg Lukács und Peter Szondi präsentiert. Das Projekt wird unter der Leitung von Prof.

Lehmann und dem ungarischen Dramatiker András Nagy in mehreren Etappen durchgeführt. Dabei soll durch gemeinsame Recherche, Forschung und Workshops ein Theaterstück gemeinsam entwickelt und szenisch realisiert werden.

Anlässlich der Buchmesse wird eine Anthologie mit Theaterstücken fünf ungarischen Gegenwartsauteuren erscheinen – dies dient gleichzeitig als ein „Empfehlungsbuch“ für die Zukunft und als Grundlage der Lesungen auf der Messe. Die Anthologie enthält erfolgreiche Bühnenstücke von Péter Eszterházy und Lajos Parti Nagy, aber auch ein Werk der bisher nur Insidern bekannten Dramatikerin Vera Filó.

(A 695-ös Színházban az Alma, Nagy András Alma Mahlerről írt monodramájának németországi ősbemutatója lesz. Dina Draeger főszereplésével és Ludwig Wüst rendezésében. A bemutató 1999. október 8-án lesz. Ezenkívül 1999. november 3-án mutatják be a 695-ös Színházban a frankfurti Goethe-egyetem és a budapesti Színház- és Filmművészeti Főiskola közös munkáját Lukács Györgyről és Szondi Péterről. A tervezetet Lehmann professzor és Nagy András magyar drámaíró több lépcsőben kivitelezte. Itt közös keresés, kutatás és műhelymunka révén fejlesztettek ki és állítanak színpadra egy darabot. A könyvvásár alkalmából öt kortárs magyar szerző színpadi darabjaiból álló antológia jelenik meg – ez egyidejűleg a jövőre „ajánlókönyvként” és a vásári felolvasások alapjául szolgál. Az antológia Esterházy Péter és Parti Nagy Lajos sikeres színpadi műveit tartalmazza, de az eddig csak bennfentesek számára ismert Filó Vera drámaíró egyik művét is.)

*